

مقاوم شهر

گام‌های عملیاتی برای ایجاد و تقویت محله‌های مقاوم در شهر

سورة الحديد من القرآن

مقاوم شهر؛

ویژه گروه‌های جهادی در شرایط جنگ

موضوع: گام‌های عملیاتی برای ایجاد و تقویت محله‌های مقاوم در شهر

۵۲ ص.

تولید شده توسط: معاونت رشد و توانمندسازی سازمان بسیج دانشجویی.

خرداد ۱۴۰۴

فهرست مطالب

۵	مقدمه
۶	مراحل گام‌به‌گام فعالیت در محله در زمان جنگ
۷	انتخاب منطقه هدف
۷	شناسایی دقیق منطقه
۹	شناسایی در بحران با رویکرد پیشگیرانه
۹	شاخص های شناسایی در بحران با رویکرد پیشگیرانه
۱۷	تعیین عرصه دارای اولویت
۱۹	تشریح عرصه های فعالیت در مقاوم شهر
۲۰	عرصه فرهنگی
۲۱	عرصه اجتماعی
۲۲	عرصه عمران و آبادانی
۲۳	عرصه اقتصاد و توانمندسازی
۲۴	عرصه بهداشت و درمان
۲۵	عرصه امنیت عمومی
۲۷	عرصه امور بانوان و خانواده
۲۸	عرصه نیکوکاری و خیرین
۲۹	عرصه زیرساخت
۳۰	عرصه رسانه
۳۱	عرصه کشاورزی و دامپروری (ویژه روستا)
۳۴	شناسایی افراد شاخص منطقه
۳۴	دسته بندی شخصیت های اثرگذار
۳۷	اجرای اقدامات با مشارکت محلی و با هدف تشکیل مقاوم شهر
۳۸	نکات انتخاب اقدام مشترک با مردم
۳۹	مراحل گام‌به‌گام نقش دادن به مردم
۴۱	نحوه استمرار فعالیت توسط اهالی
۴۲	پیوست ۱- چک لیست شناسایی منطقه هدف با نگاه پیشگیری از بحران
۴۸	پیوست ۲، فرم شناسایی تفصیلی منطقه در معرض بحران

حرکتهای جهادی، جلوه‌ای از همبستگی، ایثار و تلاش برای بهبود کیفیت زندگی مردم مناطق کم برخوردار است. این حرکت مردمی، نقطه‌ی تلاقی دانش، تعهد اجتماعی و عشق به وطن است؛ جایی که دانشجویان، پزشکان، مهندسان و فرهنگیان، نه برای تفریح بلکه برای سازندگی و همدلی، به دل مناطق کم برخوردار می‌زنند. وقتی از حرکتهای جهادی در زمان جنگ صحبت می‌کنیم، ماجرا رنگ و بویی متفاوت می‌گیرد. در روزهای پر آشوب جنگ، جوانانی مؤمن و مصمم بر می‌خیزند تا نه فقط در میدان نبرد، بلکه در سنگر خدمت نیز سهمی از مقاومت داشته باشند.

لذا با توجه به لزوم حرکتهای جهادی در روزهای نبرد با دشمن و افزایش آمادگی مردمی جهت نقش آفرینی در مواجهه با هجوم دشمنان، لازم است فرایندی جهت نقش آفرینی گروههای جهادی ارائه گردد. طرح مقاوم شهر پاسخی است به این نیاز و با این راهبرد که با تمرکز بر محلات و روستاها و انجام اقداماتی با هدف فعال و منسجم نمودن نیروهای بومی، می‌توان به شهر و کشوری مقاوم دست پیدا نمود.

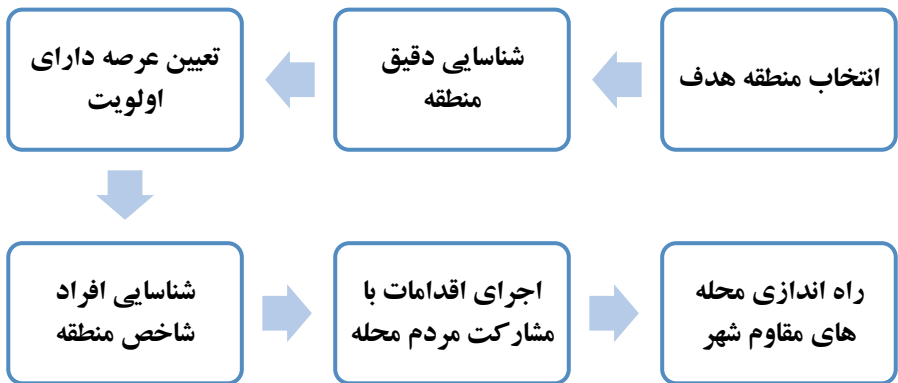
در این طرح که به همت جمعیت دانشجویی امام حسن (ع) و مدرسه توانا و با استفاده از تجربیات پیشین تدوین گردیده است، تلاش شده تا پرداختن به ابعاد و فرایند، دستیابی به یک محله مقاوم، زمینه خوداتکایی محله‌ها و روستاها در زمان جنگ و بحران فراهم گردد و با استفاده از توان بومی منطقه و حمایت‌های گروههای جهادی، بتوان به جمعی دغدغه مند و فعال و دلسوز دست یافت در روزهای سخت بحران در کنار یکدیگر بتوانند، مقاومت مردم ایران را به نمایش بگذارند.

مراحل گام به گام فعالیت در محله در زمان جنگ

فعالیت های جهادی در زمان جنگ، تفاوت بسیاری با اردوهای جهادی معمول داشته و باید به نکات متفاوتی همچون شناسایی عوامل بحرانی در محله، فعال کردن هسته های مقاومت مردمی در محله ها و... توجه ویژه ای داشته باشد و به دنبال فعال کردن مردم و محله ها، جهت حمایت و پشتیبانی و پیشگیری از مشکلات بحرانی باشد. در این راستا برای یک فعالیت جهادی موفق در شرایط بحرانی لازم است پنج گام اساسی طی گردد.

در این فرایند که از انتخاب منطقه هدف و شناسایی آن آغاز می گردد، گروه جهادی به تعیین عرصه ها و موضوعات دارای اولویت اقدام نموده و با همکاری افراد شاخص و دغدغه مند منطقه نسبت به اجرای همزمان و مشترک فعالیت های طراحی شده با اهالی اقدام می نماید. گروه جهادی با طی نمودن این فرایند با موضوعات و در عرصه های مختلف سعی بر آن دارد تا در ابعاد مختلف عموم مردم و افراد شاخص را فعال و در نهایت به یک محله فعال و مقاوم دست پیدا کند.

انتخاب منطقه هدف

اگر گروه جهادی پیش‌تر از این سابقه فعالیت در منطقه‌ای فعالیت داشته باشد، شناخت طرفینی بین ایشان و مردم منطقه هدف به صورت نسبی برقرار شده است و بهتر است در زمان بحران نیز در همان منطقه به ایفای نقش پردازد. اما اگر گروه برای نخستین بار تصمیم به فعالیت و حضور در منطقه ای را دارد جهت انتخاب منطقه هدف خود لازم است به شاخص‌های زیر توجه کند؛

۱. شناخت و تجربه‌ای مثبت از گروه‌های جهادی در بین اهالی.
۲. وجود افراد فعال و دغدغه مند در سطح محله.
۳. دارای جمعیت ثابت و فعال در طول سال

شناسایی دقیق منطقه

قبل از ورود به منطقه، گروه جهادی لازم است با جمع آوری اطلاعات مورد نیاز از طریق فضای مجازی، مکتوبات، ارتباط با افراد مطلع و با سابقه و همچنین مشورت با مسئولین سازمان‌های محلی و... از اتلاف زمان و انرژی جلوگیری کنند. نخستین و مهم‌ترین مرحله در حرکت‌های جهادی شناسایی منطقه می‌باشد، هرچه شناسایی جامع، کامل و مانع باشد انجام فعالیت جهادی از زمان برنامه‌ریزی تا اجرا روند بهتری خواهد داشت.

سعی کنید در حاشیه شناسایی اردو اطلاعات تقریباً کامل، جامع و مانعی از منطقه بدست آورید، اعم از؛

۱. میزان تأثیرگذاری و نحوه فعالیت نهادها و سازمان‌ها؛

۲. حساسیت‌های سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، مذهبی و قومی قبیله‌ای؛
۳. نگرش مردم منطقه به اردوهای جهادی؛
۴. هویت و پیشینه تاریخی منطقه؛
۵. فرق و مذاهب موجود در منطقه، تعداد پیروان و روابط میان آن‌ها؛
۶. سطح سواد و میزان تحصیلات مردم به تفکیک جنسیت؛
۷. نخبگان، افراد تأثیرگذار و معتمدین منطقه؛
۸. ناهنجاری‌های سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و بهداشتی؛
۹. تناسب جمعیتی شامل سن، جنسیت، تعداد خانوار، نرخ فرزندآوری و توزیع سنی جمعیت؛
۱۰. هویت جنسیتی و نقش مردان و زنان در خانواده و جامعه؛
۱۱. فعالیت‌های اقتصادی و روش‌های کسب درآمد به تفکیک جنسیت؛
۱۲. کانون‌های تجمع و نقاط تأثیرگذار منطقه (شوراها، مساجد، نماز جمعه و جماعت، کانون‌ها و...).

نکته؛ باید سعی شود آمار علمی و دقیق از منطقه تهیه گردد تا در پژوهش‌ها و برنامه‌ریزی‌های گروه و دستگاه‌های ذی‌ربط مورد استفاده قرار گیرد. قابل ذکر است؛ آمار دقیق ولی جزئی بهتر از آمار کلی ولیکن مبهم، غیر دقیق و غیر قابل استناد می‌باشد.

شناسایی در بحران با رویکرد پیشگیرانه

در شرایط بحرانی مانند جنگ یا بلایای طبیعی، شناسایی نباید صرفاً ثبت واقعیت موجود باشد، بلکه باید نقش پیش‌بینی و پیشگیری از آسیب‌های بعدی را ایفا کند. در این نگاه، شناسایی تبدیل می‌شود به یک ابزار ایمنی‌محور و پیش‌برنده که با دقت بالا و حساسیت اجتماعی اجرا می‌شود. در ادامه، ابعاد مهم شناسایی پیشگیرانه را مرور می‌کنیم.

شاخص‌های شناسایی در بحران با رویکرد پیشگیرانه

شاخص‌های کالبدی و عمرانی

- **ساختمان‌های سست و پرخطر؛** خانه‌های خشتی، گلی، بدون اسکلت یا فرسوده که در برابر ضربه، لرزش یا موج انفجار ریزش می‌کنند؛ به‌ویژه مدارس که کودکان در آن حضور دارند.
- **نقاط پرتراکم با دسترسی محدود؛** کوچه‌های باریک، خانه‌های فشرده و تجمع جمعیتی زیاد که امکان امداد رسانی را دشوار می‌کند.
- **زیرساخت‌های بحرانی؛** دکل‌های برق، مراکز آب‌رسانی، خطوط گاز و فاضلاب که در صورت آسیب، منطقه رو با بحران ثانویه مواجه می‌کنند.
- **مکان‌های پناه یا تجمع اضطراری؛** بررسی وضعیت مساجد، حسینیه‌ها، مدارس یا سالن‌های ورزشی برای استفاده احتمالی در مواقع تخلیه یا اسکان موقت.

شاخص‌های ارتباطی و حمل‌ونقل

- **مسیرها و جاده‌های اصلی و فرعی منطقه؛** بررسی اینکه آیا قطع یک مسیر باعث اختلال در امداد رسانی می‌شود؛ به‌ویژه پل‌ها، ورودی‌های روستا یا صعب‌العبور.
- **شرایط مسیرهای جایگزین و وضعیت عبور اضطراری؛** آیا راه فرعی قابل استفاده برای اعزام امداد هست؟ آیا در شرایط بارندگی یا زمستان از دسترس خارج می‌شود؟
- **موقعیت و فاصله تا مراکز درمانی یا پشتیبانی؛** بررسی اینکه نزدیک‌ترین بیمارستان، مرکز هلال احمر یا پایگاه نظامی در چه فاصله‌ای قرار دارد.

شاخص‌های اجتماعی و روانی منطقه

- **سطح آمادگی و هماهنگی اجتماعی؛** آیا شورای محله، روحانی، افراد تأثیرگذار منطقه ظرفیت بسیج نمودن مردم برای مقابله با بحران را دارند؟
- **تراکم اقشار آسیب‌پذیرها؛** حضور افراد ناتوان، سالمندان، کودکان بی‌سرپرست، خانواده‌های مهاجر یا آسیب‌دیده که نیاز فوری به حمایت دارند.
- **میزان تجربه قبلی مردم در بحران‌ها؛** آیا مردم تجربه تخلیه، پناه‌گیری، یا مشارکت در شرایط جنگی را دارند یا نیاز به آموزش دارند.

شاخص‌های پشتیبانی و لجستیکی

- **نقاط ذخیره و توزیع منابع؛** آیا منطقه محلی برای نگهداری اقلام امدادی، دارو، غذا و لباس داره؟ آیا دسترسی امن به اون محل در صورت بحران وجود داره؟
- **دسترسی به آب سالم و منابع تغذیه؛** وضعیت چاه‌ها، مخازن آب یا آبلوله‌کشی وجود منابع محلی غذا یا وابستگی کامل به توزیع بیرونی
- **امکانات حمل و نقل اضطراری؛** آیا خودروهای عمومی، وانت‌های محلی و موتور در دسترس هستن؟ آیا سوخت به راحتی قابل تهیه‌ست؟

شاخص‌های آگاهی و آمادگی جامعه

- **سطح سواد و آگاهی بحران در مردم؛** آیا مردم می‌دانند هنگام بمباران، زلزله یا حمله چه باید بکنند؟ آیا برنامه‌ای برای تخلیه، اسکان اضطراری یا کمک‌رسانی وجود دارد؟
- **وجود نهاد یا ساختار مردمی برای واکنش سریع؛** مثل گروه‌های داوطلب محلی، هیئت‌ها، پایگاه‌ها یا شوراهای بحران که بتوانند جمعیت رو بسیج کنند.
- **دسترسی به رسانه یا اطلاع‌رسانی داخلی؛** بلندگو مسجد، پیام‌رسان محلی، یا رسانه جمعی برای اعلام وضعیت و برنامه‌ها

شاخص‌های موقعیت جغرافیایی و محیطی

- **خطرات طبیعی یا محیطی بالقوه؛** مثل مناطق رانشی، سیل‌گیر، زلزله‌خیز یا بادخیز که بحران رو تشدید می‌کنند.
- **نزدیکی به مرز یا مناطق امنیتی خاص؛** چون ممکن است محدودیت‌های ترددی، ارتباطی یا حساسیت‌های امنیتی بیشتری وجود داشته باشد.
- **وجود مراکز بحرانی اطراف؛** مثل اردوگاه مهاجرین، پادگان، انبار مهمات، یا مراکز نظامی که تحت تأثیر جنگ قرار می‌گیرند.

شاخص‌های اقتصادی

- **وابستگی شدید به بازار خارجی یا شهرهای دیگر؛** اگر روستا برای تأمین مایحتاج اساسی مثل غذا، دارو یا سوخت کاملاً وابسته باشد، در شرایط بحران با مشکل جدی مواجه می‌شود.
- **نبود ذخایر مالی یا کالایی خانوارها؛** مثل فقدان انبار غلات، دام یا پس‌انداز اقتصادی که تاب‌آوری معیشتی خانوارها رو کاهش می‌دهد.
- **درآمد ناپایدار یا فصلی؛** اشتغال غالب در بخش‌های کشاورزی فصلی، کارگری یا مشاغل موقت که در زمان بحران از بین می‌رود.
- **عدم تنوع در فعالیت‌های اقتصادی؛** روستاهایی که فقط به یک نوع تولید وابسته‌اند (مثلاً فقط دامپروری یا کشاورزی) آسیب‌پذیرتر هستند.
- **دسترسی محدود به ابزارهای مالی حمایتی؛** مثل نبود تعاونی‌های محلی، وام‌های خرد، یا صندوق‌های امدادی.

شاخص‌های امنیتی

- **وجود تنش‌های داخلی یا اختلافات قومی و مذهبی؛** که در زمان بحران می‌تواند به درگیری‌های داخلی یا بی‌ثباتی اجتماعی منجر بشود.
- **فقدان نهادهای هماهنگی محلی؛** نبود شوراها یا گروه‌های مردمی برای مدیریت امنیت محلی باعث سردرگمی و بی‌نظمی می‌شود.
- **عدم آموزش عمومی در زمینه امنیت اجتماعی و دفاع غیرنظامی؛** مردم نمی‌دانند در زمان تهدید یا حمله چطور رفتار کنند یا پناه بگیرند.
- **دسترسی آزاد به مناطق حساس یا بدون نظارت؛** مثل ورودی‌های روستا، منابع آب یا انبارهای حیاتی که باید تحت کنترل باشند.
- **وجود شایعات، اطلاعات نادرست یا جنگ روانی؛** به‌ویژه وقتی منابع اطلاع‌رسانی رسمی در دسترس نباشد یا مردم به اون‌ها اعتماد نکنند.

شاخص‌های سلامت

- **نبود مرکز درمانی فعال یا مجهز؛** مثل خانه بهداشت یا درمانگاه با داروی اولیه و نیروی درمانگر.
- **کمبود آب آشامیدنی سالم و سیستم دفع زباله مناسب؛** این موارد مستقیماً به شیوع بیماری‌ها منجر می‌شوند.
- **افزایش علائم بیماری‌های واگیردار یا تغذیه‌ای در گروه‌های آسیب‌پذیر؛** مثل کودکان، سالمندان یا مادران باردار.

• **عدم آگاهی عمومی نسبت به اصول بهداشت فردی و جمعی؛**

نبود آموزش درباره شستن دست، ضدعفونی کردن، ذخیره‌سازی امن غذا

و...

• **مهاجرت یا جابه‌جایی جمعیتی در اثر بحران؛** که تراکم غیرمعمول

و عدم دسترسی به خدمات سلامت رو افزایش می‌دهد.

مؤلفه‌ها و ملاحظات کلیدی	دسته شاخص
<ul style="list-style-type: none"> • شناسایی بناهای سست، خشتی و فاقد اسکلت مقاوم، به‌ویژه مدارس • تحلیل تراکم بافت شهری و محدودیت دسترسی امدادگران • بررسی زیرساخت‌های بحرانی (آب، برق، گاز، فاضلاب) • ارزیابی فضاهای عمومی مناسب برای اسکان اضطراری 	کالبدی و عمرانی
<ul style="list-style-type: none"> • بررسی مسیرهای اصلی، فرعی و وضعیت آن‌ها در شرایط بحرانی • شناسایی مسیرهای جایگزین و خطرات جوی احتمالی • ارزیابی فاصله و سهولت دسترسی به مراکز درمانی و پشتیبانی 	ارتباطی و حمل‌ونقل
<ul style="list-style-type: none"> • سطح آمادگی نهادهای مردمی و شورای محله • تراکم و پراکندگی اقشار آسیب‌پذیر (سالمندان، کودکان، مهاجران) • سابقه مواجهه جامعه با بحران و نیاز به آموزش‌های تاب‌آوری 	اجتماعی و روانی
<ul style="list-style-type: none"> • وجود انبارهای ایمن برای اقلام امدادی و نحوه دسترسی • منابع تغذیه و آب سالم درون‌محلی یا وابستگی بیرونی • امکانات حمل‌ونقل اضطراری و وضعیت تأمین سوخت منطقه 	پشتیبانی و لجستیکی

<ul style="list-style-type: none"> • سطح سواد بحران مردم و برنامه‌های تخلیه و اسکان اضطراری • وجود گروه‌های واکنش سریع محلی (هیئت‌ها، شوراهای بحران) • دسترسی به ابزارهای اطلاع‌رسانی؛ مسجد، رسانه محلی، پیام‌رسان‌ها 	<p>آگاهی و آمادگی عمومی</p>
<ul style="list-style-type: none"> • خطرات طبیعی منطقه؛ سیل‌گیر، رانشی، زلزله‌خیز، بادخیز • نزدیکی به مرز یا مراکز حساس امنیتی • تأثیر مراکز بحرانی اطراف (اردوگاه مهاجرین، پادگان، انبار مهمات) 	<p>جغرافیایی و محیطی</p>
<ul style="list-style-type: none"> • وابستگی شدید خانوارها به بازار خارجی یا شهری • نبود ذخایر کالایی/مالی و درآمدهای ناپایدار یا فصلی • تمرکز اقتصادی منطقه بر فعالیت محدود (کشاورزی، دام‌پروری) • فقدان نهادهای مالی حمایتی مانند تعاونی یا صندوق امدادی 	<p>اقتصادی و معیشتی</p>
<ul style="list-style-type: none"> • وجود اختلافات قومی/مذهبی یا تنش‌های داخلی • نبود نهادهای مردمی برای حفظ امنیت محله • ضعف آموزش دفاع غیرنظامی و رفتار مناسب در شرایط تهدید • دسترسی آزاد به نقاط حساس و احتمال اختلال امنیتی • گسترش شایعات، اطلاعات نادرست و نبود مرجع اطلاع‌رسانی معتبر 	<p>امنیتی و اجتماعی</p>
<ul style="list-style-type: none"> • فقدان مرکز درمانی، نیروی درمانگر و داروی اولیه • کمبود آب سالم، ضعف در دفع زباله و مدیریت فاضلاب 	<p>سلامت و بهداشت عمومی</p>

- نشانه‌های بیماری‌های واگیردار یا تغذیه‌ای در گروه‌های آسیب‌پذیر
- سطح پایین آموزش بهداشت فردی و جمعی
- مهاجرت یا تراکم غیرمعمول جمعیت و افزایش فشار بر خدمات سلامت

- جهت تسهیل کار شناسایی جداولی طراحی گردیده و در پیوست ۱ و ۲ در پایان جزوه قرار دارد.

تعیین عرصه دارای اولویت

با توجه اطلاعات کسب شده در گام قبل و با توجه به ظرفیت و اولویت منطقه، نیاز است عرصه های دارای اولویت مشخص و با همکاری مردم جمع های همکاری در قالب کمیته مشترک در موضوعاتی چون فرهنگی، اجتماعی، امور جوانان، عمران و آبادانی، اقتصاد و توانمندسازی، بهداشت و درمان، تحلیل و بررسی، امنیت عمومی، امور بانوان و خانواده، نیکوکاری، خیرین، پشتیبانی، رسانه، کشاورزی و دامپروری راه اندازی شود. برای انتخاب این عرصه ها و تشکیل کمیته ها لازم است به نکات زیر توجه شود.

۱. شناخت متقابل بین گروه و منطقه

وقتی اعضای اردو با نیازهای واقعی منطقه روبه‌رو می‌شوند و مردم نیز با تخصص گروه آشنا می‌شوند، اعتماد و هم‌افزایی شکل می‌گیرد؛ این ارتباط باعث می‌شود خدمت‌رسانی هدفمند، کم‌هزینه و پرثمر انجام بشود.

۲. جلوگیری از اتلاف منابع

به‌جای اینکه همه کمیته‌ها صرفاً بر اساس ساختار اولیه اردو فعال بشوند، بر اساس نیاز واقعی و توان فعلی تصمیم‌گیری می‌شود؛ مثلاً اگر منطقه درمانگاه دارد و نیروهای درمانی اردو محدودند، انرژی تیم صرف بهداشت پیشگیرانه می‌شود نه درمان تخصصی.

۳. تقویت مشارکت مردمی

وقتی مردم در تصمیم‌گیری فعال‌شدن کمیته‌ها نقش داشته باشند، احساس مالکیت نسبت به خدمات پیدا می‌کنند؛ این باعث می‌شود داوطلبان محلی وارد کار بشن و اردو از یک خدمت خارجی به یک فعالیت درون‌زا تبدیل بشود.

۴. قابلیت انعطاف در میدان

این مدل کمک می‌کند اردو با منطقه سازگار باشد؛ مثلاً در یک روستای مرزی ممکنه کمیته امنیت عمومی اهمیت ویژه‌ای پیدا کنه، درحالی‌که در روستای دیگر کمیته بانوان محور شود. انعطاف‌پذیری ساختاری مانع خشک بودن اردو می‌شود.

۵. تربیت نیروهای تخصصی درون منطقه

فعال‌سازی هوشمندانه کمیته‌ها کمک می‌کند استعدادها و نهفته در بین اهالی منطقه کشف بشود؛ نوجوانی که در کمیته رسانه همکاری می‌کند، بعدها می‌تواند روایت‌گر خدمات جهادی یا فعال اجتماعی محل خودش باشد.

تشریح عرصه های فعالیت در مقاوم شهر

برای فعالیت در هر عرصه ضمن آشنایی با فعالیت های قابل انجام در آن لازم است شاخص های مهم آن عرصه به همراه ظرفیت ها و ابزار های موجود جهت استفاده از آن در محله، به طور کامل بررسی شود. لذا در ادامه این موارد به تفکیک هر عرصه تشریح گردیده است.

• اقدامات پیشنهادی

۱. فعال کردن مسجد به عنوان مرکز فعالیت ها
۲. انجام توصیه های مقام معظم رهبری (تلاوت سوره فتح قرائت دعای ۱۴ صحیفه سجادیه و دعای توسل)
۳. برگزاری مراسم دعا ختم صلوات و نیایش برای پیروزی ایران
۴. نذر قربانی برای سلامتی رهبر عزیز انقلاب و پیروزی جبهه مقاومت و نذر برای نابودی اسرائیل
۵. برگزاری برنامه های مفرح در سطح محله در راستای افزایش نشاط اجتماعی در مناسبت های ملی و مذهبی
۶. دیوار نویسی با مضمون های همدلی و استکبارستیزی
۷. مزین نمودن محله و سردر خانه ها به پرچم ایران
۸. برپایی موکب های مقاومت در خیابان و پخش سرودهای حماسی
۹. پخش فیلم و مستندهای حماسی
۱۰. برگزاری مسابقات بین نوجوانان (تهیه و تولید پوستر، سرود، نمایش های حماسی)
۱۱. تهییج به اقدام هماهنگ هم محله ای ها به تغییر (وعده صادق، عکس شهدا، نمادهای انقلابی و...)
۱۲. نصب پرچم ایران بر سردر منازل مسکونی
۱۳. برگزاری کمپین تحریم محصولات اسرائیلی در محله

۱۴. گفتگو با محوریت اتفاقات اخیر و برگزاری جلسات تبیینی درمورد شبهات منطقه و...

- شاخص های مهم در ارزیابی منطقه در کمیته فرهنگی

ابزارهای موجود	ظرفیت فرهنگی محلی	شاخص ها
بلندگو مسجد، کتابخانه، داربست نمایشگاهی	مسجد، حسینیه، پایگاه فرهنگی، هیئت مذهبی	سطح سواد دینی، علاقه مندی فرهنگی، سابقه برگزاری برنامه، دسترسی به فضاهای فرهنگی

عرصه اجتماعی

- اقدامات پیشنهادی

۱. بررسی آسیب های اجتماعی محله که باید در بحران به آن توجه بشود و راهکارهای حل آن

۲. توجه ویژه به خانواده ای دچار آسیب های اجتماعی در بحران

۳. برگزاری کارگاه های مهارت زندگی، پیشگیری از آسیب های اجتماعی

۴. تهیه نقشه اجتماعی منطقه و دسته بندی جمعیت

- شاخص های مهم در ارزیابی منطقه در کمیته اجتماعی

ابزارهای موجود	نهادهای اجتماعی فعال	شاخص ها
اتاق مشاوره، دفاتر شورا، پایگاه بسیج	شورای محل، کانون فرهنگی، گروه های مردمی	نرخ آسیب های اجتماعی، تعامل اجتماعی، میزان مشارکت مردمی، نظم اجتماعی محله

عرصه عمران و آبادانی

- اقدامات پیشنهادی

۱. شناسایی و آموزش تیم واکنش سریع برای حضور در صحنه و آواربرداری
  ۲. بررسی زیرساخت های محله و انتخاب محل مناسب جهت پناهگاه
  ۳. بررسی خانه های منطقه از نظر شرایط و مقاومت
  ۴. آموزش و راه اندازی تیم جهت فعالیت های مرمت و بازسازی
  ۵. شناسایی مشکلات و موانع موجود در سطح محله در زمان بحران (معیر و جاده ها- برق_لوله کشی آب و ...)
  ۶. تعمیر سقف خانه های فرسوده و تقویت خانه های در معرض آسیب
  ۷. کانال کشی سطحی، پی بندی با توجه به شرایط منطقه
  ۸. طراحی مسیر جایگزین اضطراری، کف پوش کوچه های گلی
  ۹. ساخت سرویس های بهداشتی فوری و قابل حمل
- شاخص های مهم در ارزیابی منطقه در کمیته عمران و آبادانی

تجهیزات موجود	زیرساخت های قابل استفاده	شاخص ها
ابزار عمرانی سبک، نقشه منطقه، ماشین آلات محلی	مسیر اصلی، خانه های سست، پل ها، تأسیسات عمومی	میزان فرسودگی بافت، خطرات عمرانی، دسترسی به تجهیزات، حجم تردد

عرصه اقتصاد و توانمندسازی

- اقدامات پیشنهادی

۱. ایجاد بانک اطلاعاتی از توانمندی های شغلی و فرصت های اقتصادی بومی در محله و شناسایی افراد بیکار مستقر در محله
۲. پیش بینی شغل هایی که در بحران دچار مشکل خواهند شد
۳. پیگیری مدل های مختلف شغلی مانند مشاغل خرد خانگی و...
۴. شناسایی و استفاده از ظرفیت های بیرونی در راستای حمایت از مشاغل دچار بحران در محله
۵. تشکیل انواع کلاس های مهارتی مثل کلاس خیاطی، صنایع دستی، خوراکی خانگی، پرورش دام و طیور و ...
۶. آموزش ارتقایی به تولیدی های داخل منطقه جهت افزایش بازدهی و درآمد
۷. ایجاد بستر تبلیغی برای فروش محصولات و آموزش نحوه درآمدزایی در بستر مجازی

- شاخص های مهم در ارزیابی منطقه در اقتصاد و توانمندسازی

منابع و ابزار تولید	ظرفیت اقتصادی منطقه	شاخص ها
ابزار تولید خانگی، دستگاه بسته بندی، فضای کارگاهی	مشاغل خرد، مهارت های محلی، زمین کشاورزی	نرخ بیکاری، تنوع شغلی، دسترسی به بازار، میزان پس انداز خانوار

عرصه بهداشت و درمان

• اقدامات پیشنهادی

۱. تهیه لیست از ظرفیت های محلی (پزشکان پرستاران روانشناسان و...)
۲. توجه ویژه به کودکان و آموزش روان شناسی کودک به خانواده ها
۳. آموزش های لازم در بحران مانند کمک های اولیه، محافظت در خصوص انفجارات و حملات هوایی و...
۴. برنامه ریزی برای تشکیل تیم واکنش سریع درمان و بررسی امکانات و ساختمان های نزدیک در حوزه درمان
۵. شناسایی نقاط آلوده بهداشتی در سطح محله که سلامتی عمومی اهالی محله را به مخاطره می اندازد.
۶. شناسایی بیماران نیازمند و صعب العلاج در سطح محله و تلاش در جهت رفع نیازمندی های آنها
۷. غربالگری فشارخون، دیابت، مشاوره سلامت و سطح بندی بیماران و تهیه لیست اقشار آسیب پذیر مثل مادران باردار، افراد مسن، نوزادان و...
۸. آموزش بهداشت فردی، و نحوه مراقبت از کودک و سالمندان
۹. توزیع بسته های بهداشتی و درمانی و کمک های اولیه

- شاخص های مهم در ارزیابی منطقه در کمیته بهداشت و درمان

تجهیزات بهداشتی موجود	زیرساخت سلامت	شاخص ها
کیت پزشکی، بسته بهداشتی، یونیت سیار	خانه بهداشت، مطب فعال، داروخانه	وضعیت جمعیت با مقیاس های رده سنی و جنسی ، نوع بیماری های رایج، سطح آگاهی سلامت، پوشش درمانی، درصد واکسیناسیون

عرصه امنیت عمومی

- اقدامات پیشنهادی

۱. گزارشات مشاهدات میدان نسبت به حوادث مستعد بحران اجتماعی مانند عدم تامین نان توسط نانوايي، شایع پراکنی توسط افراد مشخص، افزایش زورگیرها و خفت گیری های محل
۲. سازمان دهی افراد محله و راه اندازی گروه های گشت محلی با محوریت بسیج
۳. رساندن،انتشار و چاپ هشدارهای امنیتی برای مردم
۴. رصد افراد جدید که در محله ساکن شده اند
۵. رصد خودورهای جدیدی که در محله رفت و آمد دارند (خصوصا وانت بارها)
۶. مراقبت و سرکشی از فضاهای عمومی

۷. برگزاری گشت های محله محور به طور منظم
۸. اجرای فعالیت های آموزشی در حوزه ارتقا سطح امنیتی محله ، ویژه اهالی محله
۹. درخواست از مردم برای اطلاع رسانی در صورت مشاهده موارد مشکوک به یکی از شماره های ذیل تماس بگیرد؛ وزارت اطلاعات ۱۱۳ ، سازمان اطلاعات سپاه ۱۱۴ ، سازمان اطلاعات پلیس ۱۱۶ ، نیروی نظامی ۱۱۰
۱۰. آموزش مردم در مدیریت بحران و تخلیه اضطراری و اقلام اولیه مورد نیاز
- شاخص های مهم در ارزیابی منطقه در کمیته امنیت عمومی

تجهیزات امنیتی موجود	ساختار انتظامی منطقه	شاخص ها
نقشه بحران، بلندگو هشدار، نورافکن	کلانتری، پایگاه بسیج، نگهبان محله	سطح وقوع حوادث، نوع تهدیدها، تعامل مردم با نیروهای امنیتی، نقاط ریسک بالا

عرصه امور بانوان و خانواده

- اقدامات پیشنهادی

۱. شناسایی نیازمندی های بانوان در بخش های مهارت آموزی، خانه داری، سبک زندگی ایرانی اسلامی و...
  ۲. حمایت عاطفی و معنوی از خانم های باردار و کودکان
  ۳. آموزش و توانمندسازی و ارائه محتوا ویژه والدین با موضوع برخورد کودکان با موضوع جنگ
  ۴. آماده سازی محلی مناسب برای کودکان و مادران در زمان بحران
  ۵. تشکیل تیم های مهارتی جهت تولید محصول های مختلف برای کمک های جنگی
  ۶. شناخت ظرفیت های بانوان موجود در محله (هیئت های خانگی، مشاغل خانگی و...)
  ۷. تشکیل حلقه های تربیتی برای مادران
  ۸. برگزاری کلاس روان شناسی، سلامت زنان و تربیت فرزند
- شاخص های مهم در ارزیابی منطقه در کمیته بانوان و خانواده

امکانات در اختیار بانوان	مشارکت زنان	شاخص ها
فضای آموزشی، چرخ خیاطی، بسته حمایت غذایی	هیئت بانوان، مرکز قرآنی، گروه زنان خیر	نرخ اشتغال بانوان، نرخ طلاق، سطح استقلال مالی، سواد تربیتی خانواده ها

عرصه نیکوکاری و خیرین

• اقدامات پیشنهادی؛

۱. پیش بینی برای کمک مالی به خانواده های آسیب دیده در انفجارات
۲. پیش بینی برای خدمات رسانی در محل های آسیب دیده با استفاده از ظرفیت های مواکب آشپزخانه های هیئت ها
۳. پیش بینی اماکن قابل اسکان موقت مثل مدارس، حسینیه ها
۴. شناسایی امکانات جهت خود اتکا شدن محله و خانواده در تامین نیازمندی ها نظیر موتور برق های موجود در هیات برای ناوایی ها و ...
۵. تهیه و توزیع بسته معیشتی، حمایتی و پوشاک بین خانوارهای نیازمند
۶. شناسایی محرومین و نیازمندان مستقر در محله
۷. سرکشی از خانواده های نیازمند در سطح محله
۸. شناسایی و جذب خیرین جهت کمک به نیازمندان ساکن در محله
۹. شناسایی و اولویت بندی نیازمندی های موجود در بین اهالی محله
۱۰. ارتباط گیری با سازمان ها، نهاد ها و موسسات متولی کمک به محرومین و نیازمندان جهت رفع مشکلات نیازمندان
۱۱. جهت دهی نذورات در راستای کمک به مردم نیازمند ساکن در محله
۱۲. پیگیری جهت پرداخت وام ها های کم بهره ویژه نیازمندان محله
۱۳. شناسایی خانواده های بی سرپرست و بدسرپرست
۱۴. پیگیری ایجاد موسسه خیریه با مشارکت مردم، نمازگزاران و خیرین محله

شاخص های مهم در ارزیابی منطقه در کمیته نیکوکاری و خیرین

منابع نیکوکاری موجود	ظرفیت خیرین	شاخص ها
صندوق خیریه، محل توزیع کمک، فرم تعهد	وقف محلی، خیرین فعال، هیئت مذهبی	سطح اعتماد اجتماعی، تعداد خیرین بومی، سابقه کمک رسانی، ظرفیت اهدای کالایی/نقدی

عرصه زیرساخت

- اقدامات پیشنهادی؛

۱. راه اندازی محل های مناسب برای انبار تجهیزات و مواد غذایی و...
۲. بررسی محل های اسکان مناسب برای مهاجرین و آسیب دیدگان شهری
۳. ارتباط با ارگانها و سازمانها جهت حمایت در لحظه بحران
۴. حمایت و پشتیبانی از تمام برنامه های اجرایی در سطح محله
۵. پیش بینی تامین کالاهای اساسی مانند آب سوخت و انرژی در مواقع بحران
۶. بررسی اصناف و ظرفیت های شغلی در محله مثل نانوايي جهت آماده شدن اصناف در زمان بحران
۷. آموزش تخصصی نیروهای مردمی مخصوصا جوانان منطقه برای خدمات واکنش سریع در زمان بحران
۸. فعال کردن نیروهای مردمی برای زمان بحران در عرصه های امدادی، امنیت، پشتیبانی، آموزشی و فرهنگی و...

- شاخص های مهم در ارزیابی منطقه در کمیته پشتیبانی

امکانات لجستیکی موجود	ظرفیت تدارکات منطقه	شاخص ها
چادر امدادی، موتور وانت، آشپزخانه سیار	خانه معتمد، مسجد محل، انبار نیمه فعال	دسترسی به سوخت، ظرفیت ذخیره سازی، توان حمل اقلام، همراهی مردم در پشتیبانی اردو

عرصه رسانه

- اقدامات پیشنهادی

۱. ایجاد یا تقویت کانالهای محلی مورد اعتماد عموم
۲. رساندن روایت و خبر صحیح و اول در منطقه
۳. پخش مطالب آگاهی بخش بین خانواده ها
۴. عکاسی و ساخت کلیپ با تلفن همراه از اقدامات محلی و میدانی
۵. برگزاری دوره های آموزش سواد رسانه
۶. شناسایی و آموزش مردم مستعد و توانمند برای ایجاد تیم رسانه ای
۷. مجهز شدن برای جنگ رسانه ای
۸. تولید گزارش تصویری و ویدیویی از فعالیت های روزانه
۹. آموزش روایت گری به اعضای بومی یا جوانان منطقه

- شاخص های مهم در ارزیابی منطقه در کمیته رسانه

ابزارهای اطلاع رسانی	بسترهای روایت گری منطقه	شاخص ها
بلندگو مسجد، موبایل تصویربردار، نرم افزار تدوین	چهره های رسانه ای، حافظه تاریخی منطقه، جشن ها و وقایع فرهنگی	میزان اطلاع عمومی، علاقه مندی مردم به ثبت تجربه، پوشش رسانه ای گذشته، ظرفیت بصری منطقه

عرصه کشاورزی و دامپروری (ویژه روستا)

- اقدامات پیشنهادی

۱. بررسی وضعیت کشاورزی منطقه، تعداد کشاورزان منطقه، محصولات تولیدی منطقه
۲. توجه به ملزومات کشاورزی در بحران مثل آب، بذر مناسب، کود و ...
۳. تمرکز روی کشت محصولات سریع البار و مقاوم در برابر کم آبی
۴. زمین هایی که قبلاً بلااستفاده بودند، با حداقل تجهیزات و نیروی انسانی داوطلبی می توانند به چرخه تولید برگردند
۵. استفاده از بذرهای مقاوم
۶. مدیریت ساده آبیاری، مثل آبیاری قطره ای دستی، می تواند بازدهی را افزایش داده بدون اینکه منابع زیادی مصرف بشود

۷. آموزش کشاورزان بصورت کارگاه‌های میدانی ساده یا از طریق منابع آموزشی آفلاین جهت بالابردن بهره وری در زمان بحران
۸. بررسی وضعیت تولیدات مثل تعداد دام های سبک و سنگین، طیور و زنبورداری و ...
۹. توجه ویژه به ملزومات دامپروری در بحران مثل آب، محیط مناسب، مواد غذایی در دسترس و...
۱۰. ذخیره مواد غذایی مناسب و مکمل برای زمان بحران
۱۱. نگهداری دام‌های سبک که نیاز کمتری به خوراک و مراقبت دارند توصیه می‌شود
۱۲. واکسیناسیون اضطراری و حفظ بهداشت دام‌ها
۱۳. استفاده از منابع خوراکی محلی مثل علوفه‌های خشک می‌تواند به حفظ دام‌های موجود کمک کند
۱۴. توجه به سطح بهداشت و رعایت نکات بهداشتی در زمان بحران و آماده سازی محیط مناسب برای تجمع دام و طیور با علامت گذاری مناسب
۱۵. آموزش دامپروران بصورت کارگاه‌های میدانی ساده یا از طریق منابع آموزشی آفلاین جهت بالابردن بهره وری در زمان بحران

- شاخص های مهم در ارزیابی منطقه در کمیته کشاورزی و دامپروری

دسته بندی	شاخص ها	ظرفیت ها	ابزارها و تجهیزات
زراعت	راندمان تولید، نوع محصولات، سطح زیرکشت	خاک حاصلخیز، منابع آب منطقه ای، نیروی انسانی محلی	بذر، بیل، داس، تراکتور کوچک
دامپروری	تولید شیر و گوشت، نرخ رشد، تعداد دام	مراعات محلی، تغذیه مناسب، نیروی کار منطقه ای	آخور، خوراک دام، ابزار شیردوشی

شناسایی افراد شاخص منطقه

گفت‌وگو با شخصیت‌های اثرگذار زمینه ساز شناخت طیف‌های فکری و ارزیابی توان ایشان جهت ایفای نقش در آینده است. حضور شخصیت‌های موثر در کمیته‌ها و همراهی گروه جهادی، اثرات زیادی در اعتماد سازی بین مردم منطقه دارد لذا دعوت از شخصیت‌ها و هویت‌دهی به آنها موجب میشود تا بعد از خروج گروه جهادی، کار متوقف نشده و کمیته فعال بماند. برای این موضوع لازم است ضمن شناخت افراد و شخصیت‌های اثرگذار محلی زمینه فعالیت ایشان فراهم گردد. شخصیت‌های اثرگذار و دارای اولویت جهت عضویت در کمیته‌ها دارای ویژگی‌های زیر می‌باشند.

- فردی با جایگاه اجتماعی قابل قبول نزد اهالی منطقه
- دارای درک کافی نسبت به اهداف گروه و همراه در مسیر اجرای طرح
- دارای زمان کافی برای همکاری و حضور مستمر در فرآیندها
- ترجیحاً ساکن منطقه یا دارای حضور زیاد و فعال در آن

دسته بندی شخصیت‌های اثرگذار

۱- رهبری اجتماعی و مدیریتی

- ریش سفیدان و بزرگان محله؛ مرجع مشورت، حل اختلاف و انتقال تجربه.
- دهیار یا اعضای شورای محله/روستا؛ مسئول هماهنگی با نهادهای شهری و مدیریت امور عمرانی.
- کدخدا (در روستاها)؛ نماد سنتی رهبری و اعتبار اجتماعی.
- معتمدین محله؛ ارتباط خوب و نزدیک با مردم بصورت خانه به خانه.

۲- صاحب نظران آموزشی و تربیتی

- معلم مدرسه ابتدایی و راهنمایی؛ سازنده شخصیت و تفکر نسل‌های آینده.
- مربیان فرهنگی یا ورزشی؛ نقش مهم در پرورش استعدادها و ایجاد نشاط اجتماعی.
- کتابدار یا مسئول کتابخانه محلی؛ تسهیل دسترسی به دانش و اطلاعات.

۳- فعالین مذهبی و معنوی

- امام جماعت مسجد؛ هدایت معنوی و اخلاقی مردم.
- روحانی محله یا مبلغ مذهبی؛ گاهی نقش مشاوره‌ای و حمایتی هم دارد.
- مؤذن یا خادم مسجد؛ جزئی اما مهم در شکل‌گیری فضای دینی و عبادی.

۴- کنشگران درمانی و بهداشتی

- پزشک عمومی یا بهورز؛ خدمت‌رسان سلامت و مرجع اطمینان مردم.
- فعالان حوزه سلامت روان؛ مشاوره و حمایت در برابر آسیب‌های اجتماعی.

۵- فعالین اقتصادی

- کارآفرین محلی یا مغازه‌دار خوش‌نام؛ تأمین‌کننده نیازها و ایجاد اشتغال.
- کشاورز، باغدار یا دامدار پیشرفته؛ ستون اقتصاد روستا و الهام‌بخش دیگران.
- صنعت‌گران بومی یا هنرمندان دستی؛ توسعه صنایع کوچک و حفظ فرهنگ محلی.

۶- فعالین فرهنگی و هنری

- شاعر، نویسنده یا داستان‌گوی بومی؛ حافظ فرهنگ شفاهی و زبان محلی.
- هنرمند منطقه‌ای؛ مؤثر در هویت فرهنگی.

- خادمین شهدا؛ برگزار کننده مراسم ها و یادواره های شهدا.
- افراد فعال در انجمن های فرهنگی؛ برگزار کننده مراسم، نمایشگاه و کارگاه های آموزشی.

۷- شکل ها و افراد وابسته به خیریه ها و جمع های مشارکتی

- بانوان فعال در امور خیریه و داوطلبانه؛ پشتیبان خانواده های آسیب پذیر.
- جوانان داوطلب در فعالیت های اجتماعی و جهادی؛ محرک تحولات مثبت.
- گروه های مردمی یا سازمان های مردم نهاد؛ توانمندسازی جامعه از پایین به بالا.

۸- فعالین رسانه ای و ارتباطی

- خبرنگار محلی یا فعال شبکه های اجتماعی؛ صدای جامعه در فضای عمومی.
- افرادی که مهارت ارتباطی بالا دارند؛ پیونددهنده بخش های مختلف جامعه.

اجرای اقدامات با مشارکت محلی و با هدف تشکیل مقاوم شهر

به کارگیری ظرفیت مردمی در فعالیتهای اجتماعی و بازسازی بحران‌محور، نه فقط یک انتخاب اجرایی، بلکه ضرورتی راهبردی است. مردم بومی، با شناخت عمیق از بافت محله، ظرفیتهای انسانی، و نیازهای ملموس، می‌توانند راه‌حل‌هایی واقع‌گرایانه‌تر و برآمده از تجربه‌ی زیسته ارائه دهند؛ راه‌حل‌هایی که اغلب از مسیرهای رسمی خارج‌اند اما ریشه در واقعیت دارند و سریع‌تر به نتیجه می‌رسند.

مشارکت مردم در فرآیند اجرا، حس مالکیت و مسئولیت اجتماعی را تقویت می‌کند. آنان وقتی خود را بخشی از راه‌حل بدانند و نه صرفاً مخاطب طرح، به صورت فعال‌تر وارد میدان می‌شوند و در حفظ و نگهداری از دستاوردها نقش‌آفرینی می‌کنند. همین احساس تعلق، ضامن پایداری فعالیتهای اجتماعی است و مانع از آن می‌شود که طرح‌ها پس از اجرا رها شوند. حضور مستقیم مردم در عملیات میدانی همچنین به ارتقاء مقبولیت اجتماعی و مشروعیت فعالیت‌ها منجر می‌شود. وقتی مردم ببینند که اقدامی با همراهی و همفکری خودشان صورت گرفته، کمتر در برابر تغییرات موضع می‌گیرند و بیشتر برای حمایت از آن بسیج می‌شوند. اقداماتی ساده اما ملموس، مانند رنگ‌آمیزی مدرسه یا تعمیر یک خانه فرسوده، نه تنها حس دلگرمی ایجاد می‌کند بلکه اعتماد دوطرفه میان مجریان و اهالی را شکل می‌دهد.

افزون بر همه‌ی این‌ها، مردم همراه، ذخیره‌های انسانی آینده‌اند. آنان که در روند مشارکت تربیت و تجربه‌اندوزی کرده‌اند، در بحران‌های بعدی — خواه سیل، زلزله یا جنگ — می‌توانند به‌عنوان نیروهای پشتیبان محله‌محور وارد میدان شوند؛ شبکه‌ای محلی از مقاومت، همیاری و خدمت که در لحظه‌ی حادثه، بدون نیاز به فراخوان رسمی، جانانه می‌ایستد. این‌گونه است که ظرفیت مردمی، تبدیل به ستون اجتماعی تاب‌آوری می‌شود.

نکات انتخاب اقدام مشترک با مردم

جهت انتخاب اقدامات قابل انجام توسط گروه‌های جهادی و مردم محلی لازم است به نکات زیر توجه شود.

- طرح باید پاسخ‌گو به نیاز واقعی مردم باشد نه صرفاً جذاب برای گروه جهادی.
- سطح دشواری طرح با توان عملی مردم محله هماهنگ باشد.
- برای شروع طرح باید دارای نتیجه ملموس و قابل مشاهده در کوتاه‌مدت باشد.
- اجماع محلی روی مسئله مورد نظر باید وجود داشته باشد؛ اقدامات بدون حمایت عمومی، پایداری ندارند.
- تیم جهادی باید از تجربه محلی مردم در اجرای جزئیات طرح بهره‌مند شود.

مراحل گام به گام نقش دادن به مردم

جهت انجام فعالیت مشترک با مردم، گام های زیر توسط گروه جهادی لازم است طی گردد:

۱. نیازسنجی دقیق محلی

- از گفت و گو با اهالی، بررسی میدانی و مشورت با معتمدین برای شناخت مشکلات و ظرفیت ها استفاده شود.
- آشنایی با شخصیت های اثرگذار در محله و مصاحبه با آنها جهت برنامه ریزی برای فعالیت در عرصه ها.

۲. اولویت بندی مشکلات

- با کمک مردم، مشکلات فوری، قابل حل و اثرگذار انتخاب شود تا نتایج ملموس داشته باشد.
- طبق پروتکل شناسایی که بیان شد، مشکلات بطور کامل احصا شود و با توجه به نظر مردم و مشورت با آنها، اولویت بندی شود.

۳. تشکیل کمیته های تخصصی و تشکیل شورای تصمیم گیری در هر کمیته

- ۲ تا ۳ عرصه کلیدی با حضور مردم و افراد شاخص محله تشکیل شود.
- اعضای شورا باید ترکیبی از افراد جهادی و نمایندگان محله باشند تا تصمیم سازی مشترک صورت گیرد.

- تهیه سند چشم انداز و تعریف کارهای مختلف با بازه هایی مشخص

۴. اجرای عرصه ها با همراهی مردم

تمامی عرصه ها با کمک مردم و همراهی مردم باید انجام گیرد.

۵. رسانه‌ای سازی فعالیت‌ها

- با تهیه گزارش تصویری، اعتمادسازی شود و احساس تعلق مردم به فعالیت‌ها تقویت گردد.

۶. بررسی و بازخورد اقدامات انجام شده

- بازخورد گیری و تحلیل اقدامات انجام شده توسط مردم
- تحلیل و برنامه ریزی مجدد برای انجام ماموریت های در حال انجام

نکته تکمیلی؛ در مناطق کمتر فعال، شروع با اقدامات ساده اما پرنرژی می تواند جرقه مشارکت باشد.

نحوه استمرار فعالیت توسط اهالی

استمرار و ادامه فعالیت آغاز شده، توسط اهالی منطقه هدف پس از خروج گروه جهادی، موضوعی است که از ابتدا لازم است طراحی های لازم برای آن صورت گیرد.

- از آغاز اردو، باید کمیته‌ها با حضور مردم شکل بگیرند تا پس از پایان اردو، مسئولیت‌ها به اعضای محلی منتقل شود.
- کمیته‌ها باید دارای ساختار روشن شامل وظایف، برنامه‌ریزی و پیگیری باشند.
- گروه جهادی باید با اعضای کمیته ارتباط خود را حفظ کرده و گزارش‌های ماهانه یا فصلی از فعالیت‌ها دریافت کند.
- از طریق آموزش و انتقال تجربه، باید افراد محلی برای رهبری مستقل فعالیت‌ها آماده شوند.
- در صورت موفقیت مراحل اول، می‌توان هسته‌های مقاومت محله‌محور را شکل داد تا در مواقع بحران ایفای نقش کنند.

نکته تکمیلی؛ تهیه آیین‌نامه مختصر برای کمیته‌ها، تعیین رابط گروه جهادی با محله، و تشکیل کانال‌های ارتباطی در پیام‌رسان‌ها مثل ایتا و بله، روند استمرار را تسهیل می‌کند.

پیوست ۱- چک لیست شناسایی منطقه هدف با نگاه پیشگیری از بحران

اسم منطقه	استان/شهر	تاریخ بازدید	اعضای تیم شناسایی	هماهنگی با نهادهای محلی

وضعیت کالبدی و عمرانی منطقه

شرح	نقاط بحرانی/ نیازمند مداخله نقاط هدف	وضعیت فعلی	شاخص
نوع مصالح، تراکم، خطر ریزش		☐ کم ☐ متوسط ☐ زیاد	خانه‌های فرسوده و پرخطر
مسجد، مدرسه، سالن ورزشی		☐ موجود ☐ ناکافی ☐ نامناسب	مراکز تجمع اضطراری
وابستگی به نقاط دیگر؟		☐ سالم ☐ آسیب دیده ☐ در معرض خطر	زیرساخت‌های حیاتی

شرح	حساسیت ارتباطی	وضعیت مسیر	مسیر / شاخص
تأثیر قطع مسیر در ایزوله شدن منطقه	بالا / متوسط / پایین	☐ باز ☐ محدود مسدود	ورودی اصلی منطقه
مسیر جایگزین در شرایط اضطراری	بالا / متوسط / پایین	☐ قابل استفاده ☐ ☐ خطرناک ☐ وجود ندارد	مسیرهای جایگزین
آیا آسیب باعث قطع ارتباط کامل می شود؟			نقاط آسیب پذیر ارتباطی

وضعیت جمعیت و آسیب پذیرها

نکات مهم	شدت / فراوانی	شاخص جمعیتی
نیاز فوری درمان؟ مراقبت؟	☐ کم ☐ متوسط ☐ زیاد	حضور سالمندان و بیماران
مراکز حمایتی وجود دارد؟	☐ مشاهده شد ☐ گزارش شده	کودکان بی سرپرست / آسیب دیده
شرایط اسکان فوری؟	☐ حضور دارند ☐ در حال ورود	مهاجرین یا آوارگان

توضیحات	وضعیت	شاخص
میزان تعامل و فعال بودن	☐ امام جماعت ☐ معتمد محله ☐ پایگاه بسیج ☐ دهیار	افراد تأثیرگذار محلی
روحیه مردم و تمایل به همکاری	☐ زیاد ☐ متوسط ☐ کم	آمادگی مردم برای همکاری
ساختار موجود برای بسیج محلی	☐ شورا / هیئت ☐ فاقد سازمان دهی	واکنش مردمی سازمان یافته

ارزیابی شاخص‌های اقتصادی

توضیحات	وضعیت	شاخص
وابستگی بالا به بازار خارجی باعث اختلال شدید در تأمین کالاهای ضروری می‌شود.	کم / متوسط / زیاد	وابستگی به بازارهای بیرونی
خانوارهایی که ذخیره غذایی یا مالی ندارند در بحران آسیب پذیرتر هستند.	مناسب / محدود / فاقد	وجود ذخایر معیشتی در خانوارها
اشتغال پایدار به‌ویژه در کشاورزی و دامپروری نقش مهمی در تاب‌آوری اقتصادی دارد.	پایدار / فصلی / نامشخص	نوع اشتغال رایج در روستا
فعالیت‌های متنوع باعث کاهش ریسک اقتصادی در بحران می‌شود.	بالا / متوسط / پایین	تنوع فعالیت‌های اقتصادی

وجود نهادهای اقتصادی حمایتی	فعال / نیمه فعال / غیرفعال	تعاونی‌ها و صندوق‌های محلی در تأمین نیازهای اضطراری بسیار مؤثرند.
-----------------------------	----------------------------	---

موقعیت جغرافیایی و خطرات طبیعی

توضیحات	ارزیابی	شاخص
محدودیت‌های امنیتی یا مرزی	☐ نزدیک ☐ متوسط ☐ دور	موقعیت نسبت به مرز / مراکز حساس
نوع خطرات طبیعی محتمل	☐ زلزله خیز ☐ سیل گیر ☐ رانشی	خطرات محیطی بالقوه
میزان اثرگذاری بر سلامت و اسکان	☐ معمولی ☐ شدید ☐ آرام	مسیر باد، گرد و خاک یا طوفان

منابع و پشتیبانی

توضیحات	وضعیت	شاخص
چاه، شبکه لوله، مخزن	☐ موجود ☐ کمبود ☐ آلوده	آب آشامیدنی
منابع محلی یا وابسته به بیرون؟	☐ وابسته به بیرون ☐ منابع محلی دارد	غذا و تغذیه
نوع وسیله موجود برای نقل و انتقال	☐ خودرو محلی / موتور ☐ فاقد امکانات	تجهیزات لجستیکی

ارزیابی شاخص‌های سلامت

توضیحات	وضعیت	شاخص
وجود مرکز درمانی برای رسیدگی به بحران سلامت بسیار ضروری است.	مجهز / نیمه‌مجهز / فاقد مرکز	وجود مرکز درمانی در دسترس
آب ناسالم می‌تواند موجب شیوع بیماری‌های واگیردار شود.	سالم / غیرمطمئن / آلوده	کیفیت آب آشامیدنی
نبود زیرساخت مناسب برای دفع زباله تهدید جدی برای سلامت عمومی است.	استاندارد / محدود / فاقد	وضعیت دفع زباله و بهداشت محیط
شیوع بیماری‌های واگیردار نیازمند واکنش فوری درمانی است.	ندارد / محدود / گسترده	میزان شیوع بیماری‌های واگیردار
آموزش اصول بهداشتی نقش کلیدی در پیشگیری از بحران‌های سلامت دارد.	خوب / متوسط / ضعیف	سطح آگاهی عمومی نسبت به بهداشت

ارزیابی شاخص‌های امنیتی

شاخص	وضعیت	توضیحات
وجود نهادهای مردمی برای هماهنگی امنیت	دارد / در حال شکل‌گیری / ندارد	شوراها و گروه‌های محلی نقش مهمی در مدیریت بحران امنیتی دارند.
سطح انسجام اجتماعی	بالا / متوسط / پایین	همبستگی اجتماعی بالا موجب واکنش جمعی مؤثر در برابر تهدیدها می‌شود.
بروز رفتارهای ناپایدار یا مشکوک	ندارد / پراکنده / گسترده	نظارت مردمی می‌تواند عامل پیشگیری از تهدیدات امنیتی باشد.
نظارت بر نقاط حساس و حیاتی	پایدار / نسبی / فاقد نظارت	منابع حیاتی باید تحت کنترل و نظارت کامل باشند.
سامانه اطلاع‌رسانی محلی	مؤثر / ضعیف / فاقد سامانه	اطلاع‌رسانی سریع و صحیح نقش مؤثری در کنترل شایعات و تهدیدهای امنیتی دارد.

جمع بندی

نقاط قوت منطقه	نقاط ضعف منطقه	فرصت‌های خدمت‌رسانی	تهدیدهای احتمالی

پیوست ۲، فرم شناسایی تفصیلی منطقه در معرض بحران

*این پیوست ها برای نمونه تکمیل شده است. فرم های ذیل جهت کمک بهتر و بیشتر بدر حوزه شناسایی بکار می رود.

جدول اولویت بندی نوع خدمات موردنیاز

نوع نیاز	شدت بحران	جمعیت آسیب پذیر	پیشنهاد عملی فوری
درمانی	بالا	سالمدان، بیماران مزمن	اعزام تیم پزشکی سیار یا استقرار پایگاه سلامت
اسکان اضطراری	بالا	خانواده های ساکن مخصوصا خانه های سست	چادر امدادی، خانه های جایگزین موقت
تغذیه ای	متوسط	کودکان، مهاجرین تازه وارد	توزیع بسته های غذایی و آشپزخانه میدانی
روانی / فرهنگی	متوسط	نوجوانان، مادران	مشاوره روان شناسی، برنامه های سرگرمی و آموزشی

فرم نقشه برداری و نشانه گذاری میدانی منطقه

نماد	نوع مکان	توضیح کاربردی
	خانه های فرسوده یا پرخطر	نیازمند تخلیه یا مقاوم سازی فوری
	مسیر اصلی تردد منطقه	بررسی سلامت راه و امکان امداد رسانی
	نقطه آسیب پذیر ارتباطی (مانند پل)	مسدود شدن آن کل منطقه را دچار مشکل می کند
	مرکز تجمع اضطراری	مناسب برای اسکان یا ساماندهی فعالیتها
+	منع اضطراری ایمنی / امداد	آتش نشانی، تجهیزات پزشکی یا پایگاه کمک رسانی

فرم نقشه برداری و نشانه گذاری موقعیتها

قابلیت استفاده در بحران	نوع آسیب پذیری	موقعیت مکان	شاخص کلیدی
☐ قابل پناه ☐ نیاز به تخلیه فوری	ریزش در ضربه کم	خیابان امام، پلاک ۲۳	خانه های فرسوده
☐ باید تقویت شود ☐ دارای مسیر جایگزین	خطر تخریب و قطع دسترسی	پل شهید قاسمی	مسیر اصلی ورود
☐ قابل استفاده فوری ☐ نیاز به مرمت	ظرفیت ایمن برای اسکان	حسینیه فاطمیه	مرکز تجمع اضطراری
☐ دارای حصار ایمنی ☐ فاقد محافظت کافی	خطر انفجار یا قطع برق	کوهپایه جنوبی	دکل برق فشار قوی

چک لیست نقاط پریسک زیرساختی

اولویت بررسی	سطح آسیب پذیری	نوع تهدید احتمالی	مکان /نقطه
☐ اولویت ۲	متوسط	تراکم جمعیت زیاد هنگام بحران	مسجد جامع
☐ اولویت ۱	بالا	احتمال ریزش بنای خشتی	مدرسه ابتدایی شهدا
☐ اولویت ۱	بالا	انسداد امداد رسانی	کوچه های باریک محله علی آباد
☐ اولویت ۳	متوسط	وابستگی کل منطقه	ایستگاه پمپ آب

فرم ارزیابی مراکز ذخیره و پناه گیری

امکانات پایه	سطح دسترسی در بحران	ایمنی سازه	ظرفیت تخلیه	موقعیت
☐ دستشویی ☐ برق اضطراری ☐ بسته غذایی	☐ عبور آسان خودرو ☐ مجاورت درمانگاه	☐ مقاوم ☐ نیمه مقاوم	۸۰ نفر	سالن ورزشی شهید رجایی
☐ فاقد امکانات طبخ غذا	☐ دور از مرکز درمانی ☐ مسیر فرعی	☐ مقاوم	۶۰ نفر	مسجد امام حسن
☐ چادر ☐ اضطراری قابل نصب	☐ نیازمند مسیرسازی اضطراری	☐ نیمه مقاوم	۱۲۰ نفر	مدرسه دخترانه طاهره

جدول تحلیل مسیرهای ارتباطی

مسیر	نوع مسیر	ریسک انسداد	اثر ثانویه در بحران
جاده خاکی ورودی غربی	فرعی روستایی	بالا	قطع امداد رسانی و تخلیه اضطراری
مسیر پل فلزی شرق	اصلی	متوسط	قطع ارتباط با درمانگاه و مرکز آب رسانی
راه فرعی کوهپایه	جایگزین اضطراری	پایین	مناسب در شرایط اضطراری بارندگی

تحلیل روانی - اجتماعی منطقه هدف

شاخص روانی	وضعیت فعلی	پیامد در بحران	توصیه پیشگیرانه
سطح عمومی اضطراب	متوسط	افزایش ناهماهنگی و بی‌اعتمادی	اجرای جلسات آرام‌سازی قبل از بحران
آمادگی خانواده‌ها	ضعیف	مقاومت در تخلیه و همکاری	آموزش از طریق روحانی و معتمد محله
انسجام محله	بالا	ظرفیت پشتیبانی مردمی	تشکیل شورای بحران مردمی

فرم بررسی تأسیسات حیاتی و خدمات زیرساختی

قابلیت جایگزینی اضطراری	میزان آسیب پذیری	نوع تأسیسات	موقعیت
□ ندارد □ مسیر جایگزین با تأخیر	بالا	ایستگاه پمپ آب	خیابان ولی عصر
□ امکان برق رسانی از منطقه مجاور	متوسط	دکل برق محلی	پشت مدرسه شهید مدرس
□ فاقد پشتیبان اضطراری	بالا	منبع ذخیره آب آشامیدنی	باغ محله جنوب
□ ژنراتور قابل حمل موجود است	پایین	مرکز مخابرات روستا	کوچه شهید قنبری

فرم ارزیابی بهداشت محیطی و سلامت عمومی

توصیه عملیاتی فوری	سطح خطر	نوع آسیب بهداشتی	موقعیت یا جمعیت هدف
ضد عفونی محیط، آموزش نظافت، ترمیم سیستم فاضلاب	بالا	نشت یا انسداد فاضلاب	کوچه بازارچه قدیم
کنترل روانی و بهداشتی کودکان با آموزش والدین	متوسط	گسترش شپش و بیماری تنفسی	خانواده‌های ساکن کوچه چهل چراغ
توزیع اقلام بهداشتی، ایجاد ایستگاه سلامت	پایین	عدم دسترسی به صابون و مواد ضد عفونی	مهاجرین تازه وارد اردوگاه غربی

جدول ظرفیت اطلاع‌رسانی و رسانه محلی در بحران

اقدامات پیشنهادی	سطح آمادگی رسانه‌ای	ابزار اطلاع‌رسانی محلی	موقعیت یا مرکز اطلاع‌رسانی
راه‌اندازی بلندگو محلی، هماهنگی با مسجد، درج اعلان بحران	پایین	بلندگو مسجد امام رضا	میدان مرکزی
ایجاد گروه پیام‌رسان محلی، آموزش اطلاع‌رسانی ساده	متوسط	تلفن همراه، پیام‌رسان‌های محلی	هیئت امن مسجد جامع
هماهنگی با فعالان رسانه‌ای منطقه برای ثبت روایت	بالا	دوربین، موبایل، بلندگو فعال	پایگاه بسیج منطقه ثارالله

فرم ارزیابی نقاط خطر و ظرفیت ایمنی محله

پیشنهاد پیشگیرانه	سطح ایمنی فعلی	نوع خطر بالقوه	موقعیت یا محل مورد نظر
نصب نوار هشدار، آموزش ایمنی، استقرار نیروهای داوطلب	پایین	احتمال ریزش کوه در بارندگی شدید	مسیر پشت امامزاده
ایجاد نقشه خطر، اجرای تمرین تخلیه اضطراری	متوسط	انسداد مسیر و انفجار گاز	محله‌ی شهید نواب
توجیه خانواده‌ها، تخلیه ساکنین پرخطر	بالا	تداخل سیم‌کشی برق با آب فاضلاب	سه‌راهی ولی عصر، پلاک ۱۴۷

یکی از تجربیات موفق در دوران جنگ تحمیلی ایجاد ساختار های محله محوری بود که مسجد محل را به قلب تپنده محله تبدیل نموده و از دل آن روحیه اخوت و همدلی مؤمنانه شگفت انگیزی بین اعضا محل بوجود آورده بود.

مدرسه خدمت و پیشرفت

www.tavana.school

در شهر